

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

522

Vragen van het lid **Servaes** (PvdA) aan de Minister van Buitenlandse Zaken over *het bericht dat Wit-Rusland weer begonnen is met het uitspreken en uitvoeren van de doodstraf* (ingezonden 14 oktober 2016).

Antwoord van Minister **Koenders** (Buitenlandse Zaken) (ontvangen 18 november 2016).

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Belarus resumes executions after EU sanctions dropped»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2, 3

Kunt u bevestigen dat Wit-Rusland in de laatste maanden minimaal één persoon heeft geëxecuteerd, minimaal vier personen heeft veroordeeld tot de doodstraf en dat diverse lopende zaken zeer waarschijnlijk zullen resulteren in een veroordeling tot de doodstraf?

Kunt u tevens bevestigen dat dit een negatieve trendbreuk is met de periode tussen 2013 en 2015 waarin de doodstraf niet of nauwelijks werd uitgesproken of uitgevoerd in Wit-Rusland?

Antwoord 2, 3

Het kabinet heeft kennis genomen van de berichten en maakt zich onverminderd zorgen over de recente uitspraken en de toepassing van de doodstraf. De Wit-Russische autoriteiten hanteren een hoog niveau van geheimhouding betreffende de doodstraf en maken geen officiële cijfers bekend. In het onderzoeksrapport van The International Federation for Human Rights (FIDH), waar het artikel «Belarus resumes executions after EU sanctions dropped» op gebaseerd is, staat dan ook dat het exacte aantal van executies onbekend is. Wel maakt het rapport aannemelijk dat sinds 2000 de doodstraf gemiddeld twee tot drie keer per jaar is opgelegd en twee tot drie keer per jaar is uitgevoerd.

¹ <https://www.theguardian.com/world/2016/oct/12/belarus-resumes-executions-after-eu-sanctions-dropped>

Nederland blijft zich consequent uitspreken tegen de doodstraf. De doodstraf wordt door Nederland gezien als een wrede en inhumane wijze van bestrafing. Nederland zet zich in EU-verband onverminderd in voor wereldwijde afschaffing van de doodstraf, met als tussendoel een wereldwijd moratorium op de uitvoering. Secretaris-generaal van de Raad van Europa Jagland heeft zich, ook namens Nederland, uitgesproken tegen het uitvoeren van de doodstraf in Wit-Rusland.

Vraag 4

Deelt u de mening dat de hervatting van het uitspreken en uitvoeren van de doodstraf op gespannen voet staat met het besluit van de EU eerder dit jaar om het grootste gedeelte van de sancties tegen Wit-Rusland op te heffen?

Antwoord 4

De EU zet zich in voor universele afschaffing van de doodstraf en is wereldwijd een van de meest actieve actoren op dit terrein. Zowel in bilaterale betrekkingen als in multilaterale fora spreekt de EU zich met grote regelmaat uit over de doodstraf. Daarnaast is de EU de grootste donor voor ngo's die zich inzetten tegen de doodstraf. Echter, de EU stelt niet automatisch sancties in voor landen waar de doodstraf wordt uitgevoerd.

De EU stelde in 2010 sancties in tegen Wit-Rusland naar aanleiding van de onvrije verkiezingen van 2010, het gevangenzetten van politieke tegenstanders, journalisten en activisten uit het maatschappelijk middenveld en het smoren van vreedzame protesten. Deze sancties stonden niet in verband met het uitvoeren of opleggen van de doodstraf. In reactie op de vrijlating van alle politiek gevangenen in 2015 verlengde de Raad de reeds opgeschorte sancties tegen verschillende individuen en entiteiten niet. De sancties tegen vier personen die ervan worden verdacht direct betrokken te zijn bij de verdwijning van politieke dissidenten, alsmede het wapenembargo, werden wel verlengd. De EU behield daarmee druk die van het sanctieregime uitgaat, tegelijk stelt de mogelijkheid van kritisch engagement de EU in staat de autoriteiten aan te spreken op de voortgang op het gebied van mensenrechten.

Vraag 5

Herinnert u zich de antwoorden op eerdere vragen waarin u stelt dat er «een aantal evenementen worden opgezet met VN-instanties om draagvlak te creëren voor een moratorium op de doodstraf»?² Zo ja, wat voor evenementen hebben er plaatsgevonden? Hoe beoordeelt u op dit moment de effectiviteit van deze evenementen?

Antwoord 5

Ja. De Wit-Russische autoriteiten hebben begin dit jaar te kennen gegeven voortgang te willen boeken op het gebied van mensenrechten. In samenwerking met VN-instanties is een aantal evenementen opgezet om draagvlak te creëren voor een moratorium op de doodstraf. Zo organiseerde bijvoorbeeld UNDP in maart jl. een seminar over de doodstraf, waaraan zowel de Wit-Russische autoriteiten als verscheidene ngo's hebben deelgenomen. Gezamenlijk hebben zij gesproken over eventuele vervolgstappen richting een moratorium op de doodstraf. Het is positief dat dit onderwerp op deze manier bespreekbaar is gemaakt, al kan pas op de langere termijn worden beoordeeld wat uiteindelijk de effectiviteit is van dergelijke initiatieven.

Vraag 6

Heeft u tevens kennisgenomen van het OVSE-rapport over de Wit-Russische parlementsverkiezingen van 11 september jongstleden? Zo ja, deelt u de stevige conclusies dat fundamentele vrijheden structureel worden geschonden en dat er serieuze onregelmatigheden hebben plaatsgevonden?³

² Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2015–2016, nr. 1840.

³ <http://www.osce.org/odihr/elections/263656?download=true>

Antwoord 6

Ja, ik heb kennis genomen van het rapport over de Wit-Russische parlementsverkiezingen van 11 september jl. Het kabinet deelt de conclusies van de OVSE.

Vraag 7

Deelt u de mening van activisten in Wit-Rusland dat de verkiezing van slechts twee oppositieleiden in het Wit-Russische parlement feitelijk van hogerhand geregisseerd is, bedoeld is om het Westen vriendelijk te stemmen terwijl er in de praktijk niets zal veranderen?⁴

Antwoord 7

Het kabinet vindt het zorgelijk dat de Wit-Russische autoriteiten weinig gehoor hebben gegeven aan de aanbevelingen van ODIHR en wederom strakke controle hebben uitgeoefend op de verkiezingen. Over de vraag of de verkiezing van twee oppositieleiden «geregisseerd» is, doet het kabinet geen uitspraak. Nederland zal de Wit-Russische autoriteiten consequent blijven aanmoedigen de aanbevelingen van ODIHR volledig op te volgen en te implementeren, opdat deze omgezet worden in concrete verbeteringen van de democratische ontwikkeling van Wit-Rusland.

Vraag 8, 9

Hoe beoordeelt u het besluit tot opheffing van het grootste deel van de EU-sancties tegen Wit-Rusland in februari van dit jaar in het licht van de genoemde bevindingen over het opnieuw uitspreken en uitvoeren van de doodstraf en de stevige conclusies over de parlementsverkiezingen van 11 september jl?

Wanneer staat de discussie over EU-sancties richting Wit-Rusland weer op de agenda van de Raad Buitenlandse Zaken?

Antwoord 8, 9

In reactie op de vrijlating van de laatste zes internationaal erkende politieke gevangenen in Wit-Rusland heeft de EU op de Raad Buitenlandse Zaken van 15 februari jl. besloten om de sancties tegen de 170 individuen en drie bedrijven, die reeds in oktober 2015 waren opgeschort, niet te verlengen. Het kabinet ondersteunt de duurzame transformatie naar een democratische rechtstaat in Wit-Rusland door middel van het voeren van dialoog enerzijds en druk blijven uitoefenen met het sanctie-instrument anderzijds. Het wapenembargo en gerichte maatregelen tegen vier personen die verband houden met de verdwijning van een aantal personen uit de oppositie in de jaren 1999–2000 zijn nog steeds van kracht. Deze maatregelen, en de situatie in Wit-Rusland in bredere zin, worden regelmatig in Raadskader besproken.

Vraag 10

Herinnert u zich uw uitspraak dat het schrappen van de sancties eerder dit jaar van tijdelijke aard kan zijn en dat deze «ook weer opnieuw ingesteld [kunnen] worden»?⁵

Antwoord 10

Ja.

Vraag 11

Bent u, in het licht van bovengenoemde bevindingen, bereid om de discussie over EU-sancties tegen Wit-Rusland opnieuw aan te zwengelen in de Raad Buitenlandse Zaken en te bepleiten dat het eerdere besluit om sancties te verlichten zo spoedig mogelijk moet worden herroepen?

⁴ <https://www.theguardian.com/world/2016/sep/12/belarus-activists-unmoved-election-two-opposition-mps-lukashenko>

⁵ <http://www.volkskrant.nl/buitenland/eu-schrapt-president-loekasjenko-van-sanctielijst-a4245279/>

Antwoord 11

Het kabinet is van mening dat met kritisch engagement uiteindelijk meer kan worden bereikt dan met nieuwe sanctiemaatregelen. Door Wit-Rusland niet te isoleren, maar op bepaalde punten toenadering te zoeken, vergroot de EU haar beïnvloedingsmogelijkheden. Het door de UNDP georganiseerde seminar over de doodstraf, waar Nederland actief aan deelnam, laat zien dat het beleid van kritisch engagement kan bijdragen aan het ontstaan van een maatschappelijke dialoog over een gevoelig onderwerp als de doodstraf. Nederland zet zich ervoor in dat de EU Wit-Rusland blijft aanspreken op de mensenrechtensituatie, inclusief de doodstraf, en blijft aandringen op democratische hervormingen. Nederland monitort de ontwikkelingen op dit gebied dan ook nauwlettend. Het is van belang dat de EU voldoende druk behoudt op Wit-Rusland om voortgang te maken. Een eensgezinde boodschap vanuit de EU is hierbij essentieel. Het kabinet is van mening dat de EU op deze wijze optimaal invloed kan uitoefenen op de verbetering van de situatie in Wit-Rusland.